JOZO GRGIĆ

RIJEČ NA RIJEČ

ZBIRKA PJESAMA

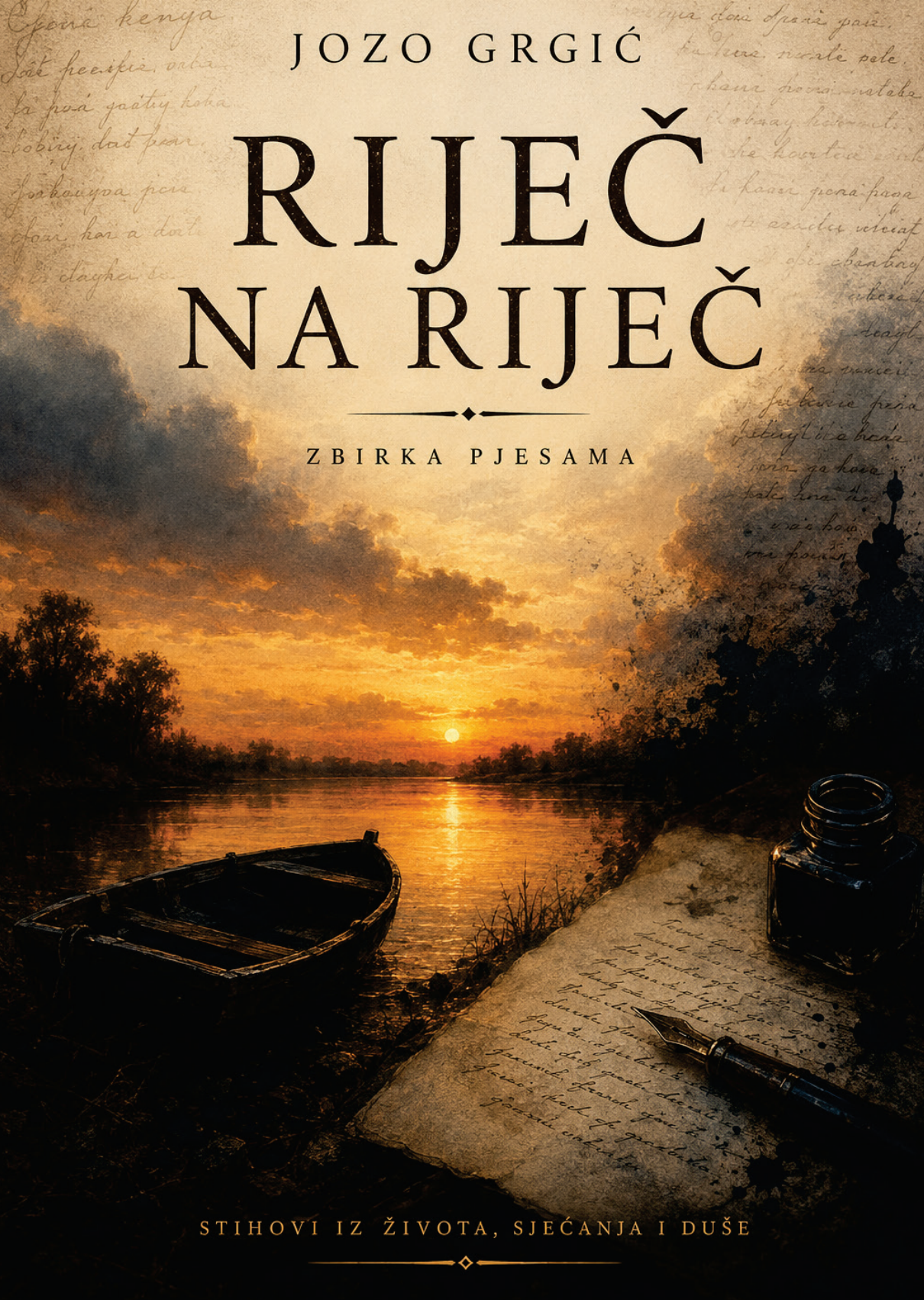

STIHOVI IZ ŽIVOTA, SJEĆANJA I DUŠE

JOZO GRGIĆ

RIJEČ NA RIJEČ

Dugo Selo, 2026.

RIJEČ NA RIJEČ
poezija čovjeka koji je pokušavao sačuvati sebe

Poezija Joze Grgića nije nastajala u književnim salonima ni za pisaćim stolom čovjeka koji je odlučio postati pjesnik. Nastajala je u sobama, restoranima i radničkim nastambama, na putovima, uz rijeke i željezničke pruge, u tuđim gradovima i u trenucima kada čovjek ostane sam sa sobom. Nastajala je u mladosti, zrelosti i poznim godinama, prateći različite etape autorova života i postajući nerazdvojivim dijelom njegova životnog puta.

Ove pjesme nisu pisane iz želje za stvaranjem književnosti. Nastajale su iz potrebe da se iznese ono što se predugo nosilo u tišini.

U jednoj od pjesama Jozo Grgić vlastite stihove naziva svojom „siročadi" i „crnim perjem" razbacanim posvuda te moli sina da ih sakupi i pronađe im „vječni i topli dom". Taj kratki pjesnički testament možda je i ključ za čitanje cijele zbirke. Jer *Riječ na riječ* upravo je taj dom. Dom za riječi koje su desetljećima ostajale u bilježnicama, na listovima papira i marginama. Dom za pjesme koje njihov autor nije stigao, nije mogao ili možda nije ni namjeravao objaviti.

Središnji motiv ove zbirke nije ljubav, premda je ljubav gotovo posvuda. Nije ni rat, premda je rat duboko presjekao pjesnikov život. U središtu ove poezije nalazi se potraga za domom i utočištem. Od djedovine i prvoga osjećaja pripadanja, preko ratnoga rušenja i godina lutanja, do potrage za utočištem u ljubavi i konačno u vlastitim riječima, ova zbirka prati jedan životni put.

Dom kod Joze Grgića nije samo kuća. Dom su majka i otac, djeca i braća. Dom je Posavina, rodno mjesto, jezik, vrt, stol, čaša vina i poznati potok. Čak i žena koju pjesnik promatra preko puta može na trenutak postati zamišljeni dom, kratkotrajno utočište pred svijetom iz kojega pjesnik neprestano pokušava pronaći izlaz.

Zato on u svojim pjesmama stalno putuje. Njegovim stihovima prolaze vlakovi. Brodovi tonu ili ostaju zaglavljeni u mulju. Kočije odnose sreću. Putovi završavaju zidom. Pružnice se spajaju negdje u daljini. Lađa klizi

pučinom, a čovjek hoda bez poznatoga cilja. I gotovo svaki put kada se učini da bi mogao pronaći mir, nešto ga ponovno odnosi.

Doživljaj rata i njegov utjecaj na pjesnikov život također su neizbježni. Ali Jozo Grgić ne piše ratnu kroniku. On zapisuje ono što rat učini čovjekovoj unutarnjoj geografiji. Nakon rata ista mjesta više nisu ista, poznati putovi vode nekamo drugamo, a dom, čak i kada ponovno bude izgrađen, više nije onaj isti dom koji postoji u sjećanju.

Pjesnik zato neprestano traži utočište.

U ljubavnim stihovima Karla nije samo Karla, Lucija nije samo Lucija, a neznana žena preko puta nije tek lijepa žena. Svaka od njih na nekoliko trenutaka otvara mogućnost nekoga drukčijeg svijeta. U njihovim očima, osmijesima i zamišljenim zagrljajima pjesnik nakratko pronalazi ono za čim traga kroz cijelu zbirku – mjesto na kojem bi mogao zastati.

Jozo Grgić nije pjesnik koji traži slavu ni književne nagrade. On traži dom za svoje riječi. Svjestan je da njegove pjesme možda nikome neće trebati i naziva ih crnim perjem razbacanim posvuda, ali ipak želi da se to perje prikupi i sačuva.

Riječ na riječ zbirka je jednoga života rasutoga po bilježnicama. Knjiga čovjeka kojemu su se rušili domovi, mijenjale države, gasile ljubavi, odlazili prijatelji i prolazili vlakovi.

A on je ostajao s olovkom.

Riječ na riječ.

Stih na stih.

Kao da pokušava izgraditi nešto što mu nitko više neće moći srušiti.

Na kraju se dogodilo upravo ono što je Jozo Grgić jednom zapisao i ostavio kao gotovo slučajnu molbu: crno perje razbacano posvuda skupljeno je i dobilo svoj topli dom.

Taj dom je ova knjiga.

Zlatko Grgić

PRVI DIO
Djedovina

Obronci Vučijaka

Dok žedan lisac štekće s Kose
s Lipe sunce stidljivo proviruje,
Carevinom grmi pjesma veselih pastira.
S Krndije breze paraju more zelenila,
na Sjenčuši vila snove usnula.
Gvozdenjak hladni žubori i huči:
„Poloji ravni što li vas muči?“
Gazimiruša gleda Vučijaku čelo,
Matićka priprema čobansko posijelo.
Cvijanuša, raskošna i silna
u svoje je skute sunce primila.
Iz izvora njenih, putem Jošavice
plove i žubore potočne silnice.
Svaki skakut vode s kamena na kamen
u duši mi budi iz mladosti spomen.
Zelenoplavi brdski potoci,
plavetnilo neba, beskraj zelenila,
prostrane livade zelenih tepiha,
prošarane divnim dekorom cvjetnih pupoljaka,
raskošne voćke, zagrljene sunčevim uvojcima,
slijevaju se u spektar najljepšeg pejzaža
djedovine stare i prohujale mladosti.

Roditeljima

Draga moja majko i oče moj,
eto, da iskažem svoj nespokoj
prema vašoj sudbini roditeljskoj.

Mnogo ste suza i znoja prolili,
da biste sedam duša rodili i odgojili,
mnogo je bola i neprospavanih noći
u muci i patnji moralo proći.

Vremena biše olovna i teška
glad kucaše na vrata svakoga dana,
bez hrane, kuće i pokućstva
s motikom na vratu
kucaj na vrata tuđega stana.

Savjet

Ne zaboravi, sine,
da sunce ne sja uvijek,
da poslije ljeta dolaze zime,
kada je hladnoće i snijega napretek.
Pripremi kabanicu i topli šal,
poslije vedra neba i zubata sunca,
dolaze teški oblaci i hladni val,
spreman dočekaj ružne novine,
ne uljuljavaj se u proljeću,
moj mili sine.

Ako nekada budeš evocirao uspomene
vraćajući se u prošlost, sjeti se i mene,
ne pamti me po raskoši i ljepoti
već me cijeni po racionalnosti i dobroti,
ne pamti me po strogoći,
jer sam nježan htio biti.
Jedino blago moje ste vi,
zato sam htio tako vas odgojiti,
da budete to što jeste,
ponos roda i poroda.

Uspomene

Prolazi dan za danom
u ovom obzorju neproživljenih snova
smjenjuju se blještavila sunca i zvijezda
u iskričavosti životnih valova,
s jutarnjim suncem leptir se rodi
u sumrak s prvim zvijezdama izgubi let,
stazama dugim prepun nadanja,
svu svoju ljepotu i patnju završi za jedan dan.

Slike će izblijedjeti i u zlatnoj vazi uvene cvijeće
dušom se šetaju i prepliću sjete,
nikad ne umiru lijepe uspomene.
Umiru dani, umiru noći,
gase se zvijezde sa svitanjem zore
miješaju se sati gorčine i sreće
samo prijateljstvo nikad izblijediti neće.

Prijatelji

Sasvim ih je malo
al' ti ih imaš,
kad bi vrijeme stalo
to bi se odmah pokazalo.
Vrijeme odmiče, slike blijede,
oči su zatvorene ili ne vide,
prijatelji ostaju puste staze
duboko uzorane brazde u sjećanjima.
Prijatelji stari odlaze,
natovareni lažnim obećanjima,
vrata se zatvaraju, staze puste
nestaju.

Povratak iz izbjeglištva

Posvećeno Mati Kvasini, Marku Dujaku i Boži Kopačeviću

Oni su otišli,
putem svojim posutim nadama,
u praznoj noći bez mjeseca i zvijezda,
oni su otišli u neka toplija gnijezda?

Odnesoše sa sobom sve,
muke, patnje i uspomene,
ostaše samo prazne čaše,
prazna duša i tužna sjeta,
na paćeničke dane naše.

Kolona bespuća

Mutne misli lutaju mi glavom,
potamnjeli vidici, maglom okupani,
umrle nade, ugašena svjetla,
prokleta sudbina patnjama me hrani.

Nemoćne ruke paraju zrak,
koljena klecaju, nestaje daha,
potamnjelo nebo, sakrile se zvijezde,
s očajem i beznađem tumaram mrakom.

Svuda se krećem, a nigdje ne stižem.
Put je samo jedan, nikamo ne vodi.
Šarena kolona ulicom tutnji,
žamor, mrmljanje, ništa ne razumijem.

Nada

Teško je zvijezde dohvatit s neba,
oteti sunce sretnima
i njima što treba.
Život je surov i kratak,
al' ima ljepota,
samo za one koji žele stići
do slasti života.

Jesen u mom kraju

Sava je pomodrila, opila se
srebrenom kišom.

Procvjetao je vrt u tisuću boja,
pozlatila se trava, ljetu već je kraj.
Lišće je požutjelo, jesen je tu,
zlatni klipovi, koševi puni –
jesen u selu pravi je raj.

Dolinom niz rijeku
ratarska pjesma se čuje.
U morima kukuruzovine
cvrkut srpova odjekuje.

Na nebeskom svodu azurne boje
umiljato sunce kupa zrake svoje.
O jeseni, divna jeseni,
najzlatnije doba moje.

Vratit ću se tebi

Vratit ću se tebi, dome moj,
ponovno tražeći životni spokoj,
davno napustih majčino krilo
gdje mi je uvijek najtoplije bilo.

Vratit ću se tebi, životu svom,
tražit ću staru kolijevku u domu starom.
Stari dome moj, podari utočište kalemu svom,
ogrij me vatrom s ognjišta u krilu tvom.

Lutao sam, lutam –
kuda, ni sam ne znam.
Bespuće i beznađe u surovom svijetu,
brišu sve vjesnike sreće još u letu.

Vraćam se tužan i ozlojeđen,
vraćam se da mir i spokoj pronađem.
Ostavljam uzburkana mora i rijeke,
vraćam ti se iz pustolovine daleke.

Jesi li još tamo, kao u snovima mojim,
možda ognjište još uvijek onako stoji,
možda majka djecu grije skutom svojim.
Dolazim po spokoj, na nogama jedva stojim.

Na pragu povratka

Negdje u daljini
čujem žubor rijeke.
U ušima mi odzvanja
pjesma slavuja,
pred očima svjetlucaju
šareni leptiri.

Pogled upirem
iz ove zemlje daleke.
Vidim brda i doline,
odjekuje gromki zov
moje Posavine.

Zaspala duša,
negdje u daljini,
umorna tumara
ovom krutom srećom.

Pristanište bez ljudi

Brod spasa polako k obali klizi.
Rasdrapljenim očima s palube gledam.
Nema nikoga na dočeku mome.
Jeste li još kao prije na okupu svi?

A kad brod u luku stiže
i most svoj obali spusti,
tu me pustoš dočeka prava.
Nešto me steže u mojoj duši.

Ovo nije luka iz nezaborava.
Obala pusta, nigdje nikoga,
ni majke među njima
da sina dočeka.

A rijeka talasa i valovi šapću:

Umrlo je sve, otišli su svi.
Svi su ostavili ovo pristanište.
Most se ponovno diže,
brod k pučini plovi.

Ja se na sjever vraćam
s mislima punim boli.
Ne, ne vjerujem – možda je ružan san.
Na obali života nikoga ne bijaše,
ni rođena majka sina ne viđaše.

A ja sam htio vratiti se
i dođoh obali do skuta.
Kad tamo vidim – propalo sve.
Samo poneka vedra misao iz mladosti
glavom mi proluta.

Propalo je sve, umrlo je selo.
Vraćam se ledenom stazom.
U mašti opet crno zamijeni bijelo.
Odlazim zauvijek, ne vidjevši pusti dom.

DRUGI DIO

Kad su srušili snove

Hrvatskoj

Ti, majko moja, neozbiljna ženo,
ne vidiš u srcu koplje zabodeno;
od majke mile maćeha si postala,
od mene i mojih misli davno se rastala.

U skutima nepoznate žene
živimo, majko, k'o sive sjene;
mrvicu nam kruha daje tuđa žena,
kao da smo pastorčad njena.

Srce bi ti, majko, pisalo epopeju,
sakrio bih ga u grumen opala;
daleko si, majko, al' imam ideju:
osvrni se na raskrižja što su ostala.

Ispred oluje

Život podmuklo promiče dalje,
i bijeda našoj sreći raku kopa,
a ja, a ti, a mi, braćo,
tu smo u brazdi velikog potopa.

Za dan ili dva, godinu ili dvije,
uskoro će naše „ja“
ubiti sve nas.

Ta crna avet k'o bura sve briše,
ta strašna „sreća“ budućnost nam piše,
od dobrote srce puca,
dok tijelo jedva diše.

Naše sutra suviše je crno,
ponor života očekuje nas svud,
i zato, braćo, dignite pogled:
danas smo tu. Sutra Bog zna tko će kud.

Prije pada

Ostajte pusta ogoljela brda,
ostajte nijeme zasijane njive,
slegnite ramenima stogovi tek pokošena sijena,
umuknite kreketavi potoci,
naježi bodlje borova šumo,
pred potopom bježimo svi,
pripremite se crnu avet dočekati.
Dozrelo voće, usiši u sebe najjači otrov,
pa se velikodušno ponudi osvajaču,
predivni vrtovi zarastite u korov,
zlatna pšenico izgori na suncu,
nek osvajač osjeti glad što jaču,
zasjaj, sunce, sprži taj oblak,
daruj im, Bože, veliku sušu,
prokleta vodo, uroni duboko u utrobu zemlje,
nek se osvajač žedan hvata za gušu,
nek izgori sva naša muka i trud,
nek osvajač nema sreće i mira niotkud.

Dolazak

Ljeta blagdanjeg devedeset i druge
nad Odžakom se nadvilo
breme žalosti i tuge.

Ratna avet nad ravnicom stade,
s ulica nam život ukrade.

Nemilosna čizma, gluha na vapaje,
pogazi nam grad, sela i zavičaje.

Sa svih strana vatra nebo para,
u domovima osta trag požara.

Utihnuše crkve, opustješe kuće,
nestadoše staze, ognjišta i bašče.

Presušiše životi k'o potoci,
postadoše nijemi svjedoci.

Kad se crni dim nad Posavinom svi,
ostaše rane i ožiljci
što ih vrijeme ne skri.

Oblaci smrti

Ljeta Gospodnjeg devedeset i druge
vedro nebo Posavine nadviše oblaci smrti
očaja i tuge…
Nad Pećnikom boj se bije,
junaka posavskih,
s hordama banijske soldatije.
Potocima i šumama odjekuje
tutanj topova,
gori zemlja, ne vidi se nebo,
čelične ptice dolijeću s Batajnice,
kose i ubijaju posavske mladiće.
Sto momaka ispod Lipe,
s potočanske strane,
sto momaka, sto junaka,
bitku biju za slobodu,
svoju zemlju, svoju djecu brane.
Oj golube, gavrane viče,
čiji golube naredniče,
četnici nam ruše kuće,
Odžak gori, sve je vruće.
Rovovi nam puni krvi,
Domislić je pao prvi,
čelične štuke siju „krmače“
Barbaru nam mrtvog odvlače.
Od Ivice Trice vapaj i zov,
čuj golube, naredniče, zar je krvav
i bunker tvoj…
A ranjeni junak ječi:
Braćo, vojsko – ne poklekni!
za slobodu, Posavinu,
za Potočane dat ću život svoj.

Vučijak

Vučijače, goro ponosita,
nek te stignu kletve naše,
u njedra si svoja udomio
crnu avet, uljeze i pljačkaše.

Sada tvoje livade i staze
polja, šume i izvore tvoje,
tvoje voćnjake i vinograde,
u tvojim njedrima uživaju
spodobe, nakaze.

Vučijače, goro ponosita,
proklet bio,
ne imao mira, dabogda se zapalio,
živim ognjem izgorio,
što ti topla njedra tvoja
zlobna neman dira.

Sive štuke krmače siju
bezglava prasad po žitu biju
iz dubine grmi topovska kanonada
ravnajući stupove
rodnoga mi grada.

Proklet bio, Vučijače,
potočanska gorda goro,
proklet bio srpski manijače
zar si avet udomit mor'o?

Pogled

Hladnom Savom leševi plutaju,
avet se cereči i smije,
izbezumljeni jadnici obalom lutaju
s onu stranu rijeke.
Sada su plodne ravnice daleke,
pitome šume prepune kojota,
hladni potoci prenose suze rodnih domova
što nam ih agresivna neman uze.

Zašto plačeš

Zašto plačeš ucviljena sirotice?
Što ti dom zapališe bezbožne pridošlice?
Pod krinkom neke nove slobode,
sve nam naše kroz plamen ode.

Ruševine, pustoš, spaljena zemlja,
porušeni domovi, škole, crkve i svetinja sva.
Iščupan korijen života,
preorana groblja hrvatska.

Stazama mladosti naše,
teška čizma maršira i gazi,
i nebo se crveni, k'o oganj živi
na tvoje suze nitko ne pazi.

Posavina

I ova noć izgubi dah
jutro kad se rađa umire mrak
sunce će granut iza golih brda
zgarišta pusta kupat će zracima.
Uništila je sve barbarska klika,
umro je žamor, umuknuo je zov ptica,
zakržljalo je grmlje, pusta je dolina.
Ni bistri zdenci na izvoru sreće
žednoga putnika napojiti neće,
te strašne spodobe u tijelu čovjeka
napuniše ih tovarima leševa i dreka,
od crkava, grobova, spomenika,
osta poneka kamena gromada.
Lijepa slika vesele i vedre Posavine
u zaborav lagano propada.

Dome moj

Gledam taj skrnavljeni spomenik
barbarske kulture,
gledam dom svoj i domove sve,
očima vjerovat' ne mogu,
tko su ove nemani, što ovo napraviše?
Tužna je zelena bašča, polomljenih grana,
srebrnaste breze žalosno šapuću,
zeleni borovi tužni pogled bacaju
na nekad lijepu i voljenu kuću.
A sada jadna propada i vene,
tužne kišne mlaznice peru joj leđa
umjesto divnih staklenih stijena
k'o krateri strše razvaljeni otvori,
još samo budeći sjećanja
da tu su joj nekad bile oči:
vrata i prozori.
Divnom su krovu sasjekli krila
kapu joj strgaše kao da nikad nije ni bila.

Na zgarištima doma

Isplači rijeku suza,
uberi uvelo cvijeće,
gurni me u ponor
upali svijeće.
Kako je sve apatično
mirno i tiho,
kako je duša sirota prazna
u ovom tunelu,
ne treba me nitko
da izađem i krenem, kamo?
od moga toplog doma
ostalo je zgarište,
ostao je pepeo samo.

Viđenja

Zašto su rasplakani narcisi?
Zašto su ruže izgubile miris?
Zašto su suncu ukrali svjetlost?
Zašto su pticama sasjekli let?
Zašto je nikao korov na srcu?
Zašto su odjednom pogazili zavjet?
U koji su kazamat zatočili sreću?
Nebom se valjaju pijani oblaci,
nebeske kočije tutnje i škripe,
voštana kiša betonira život najnježnijih,
izbezumljene starice sve okolo škrope
Boga moleći: *Spasi nas, Svevišnji*.

Zašto

Zašto su ubili ideale?
Zašto su anđelima sasjekli krila?
Zašto su u oganj gurnuli barku?
Gdje nam je kolijevka djetinjstva bila?

Misli mi plove alejama spaljenih nada,
iluzije svaki probadaju san,
lutam pustinjama stvarnosti,
bez sunca i vedrine svaki mi je dan.

Ne daj mi, Bože, ljepše sudbine,
kako bi tada patila duša.
Kada bi sunce svjetlost prosipalo
kako bi iskra blještala iz tmine.

Rat pred pragom

Tako si blizu, a tako daleko.
Rijetko, nekada sam sâm,
a uvijek mi nedostaje netko.
Misli mi plove bespućem beznađa,
tražeći mir, gaseći nespokoj,
tražeći duši topliji novi dom.
Ti si tu. Možda i nisi?
U mislima prebirem stvari.
Jesam li siguran? Tko si?
Plovim po oblacima nade,
ljuljam se u čamcu nad ponorom,
životna rijeka protječe,
dušu mi kidaju, netko je krade.
Zle misli sudbinu mi proriču
sumnjam u svaki tračak nade.
Života oganj leluja i blijedi
pepeo sužava oreol plama,
iskrice sijevnu sve rjeđe i rjeđe
oganj se gasi, plamen se slama.

Srušili su moje snove

Srušili su moje snove,
podavili sokolove,
srušila se kula od karata,
svuda su mi zaključana vrata.

Srušili su moje snove,
utrpaše mi kamenove,
teško breme na leđima nosim,
sad sitnice od silnika prosim.

Srušili su moje snove,
popališe kuće i dvore,
opustiše dušu ti vjetrovi hladni,
s istoka što pušu.

Srušili su moje snove,
oteli mi od Boga darove,
ti zlotvori s istoka
rastaviše majku i sinove.

Domovina

(Sudbina jednog Hrvata)

Kako je teško? Kako se siroče osjećati može kad majku ima,
a odrasta u maćehinom krilu?
Maćeha bolesna, preživjet ne može?
Sirota potraži spas pod majkinim skutom,
a ona, „majka“ ne mari za vapaj, gura ga u ambis,
ubiti ga želi.
Udomi ga u logor, vulkan ograđen visokom žicom,
nedovoljno siguran, pa ga čuvaju i gladni psi.
Sinom ga iz obzira zove,
u stvarnosti uzima mu sve:
slobodu, jutarnju šetnju koju svaki robijaš ima.
Ime mu oduze,
pravo na jecaj ranjenog tijela,
i pravo na zalogaj crnoga kruha,
iz plastične torbe na kapiji prošvercane,
oduze mu pravo na borbu,
za biološki opstanak roda i poroda, novih pokoljenja.
A on, on ne traži ništa, doli malo zraka čista.
Iz majčine duše, negdje iz dubine mraka,
najcrnja urota se kuje,
izbaciti ga iz okrilja života,
u cilju prinošenja žrtve Svevišnjem.
Poslati ga u smrt, krvožednim zvijerima na pladnju,
vratiti ga kao slijepog brodolomca na brod kojeg nema.
Na brod koji se negdje nasukao, potonuo na dno mora,
razbio se o podvodne hridine,
narušivši idilični život podvodne sredine.

U ime Boga: Zašto se svaka rodilja majkom zove?
U ime prirodnog prava na goli život,
spasite ga od dobrote i topline ove.

Demokracija

Hladan nakovanj na panju drijema
ramena svoja odmorom liječi,
zahuktala mješina puše li puše,
siroti metal, usijan i modar,
bolno i tiho u nemoći ječi.
Nakovanj ramena nevoljko širi
hvataljke ljute metal obgrliše,
za tili časak nakovnju ga donesoše
čvrste ruke kovača čekić dohvatiše,
zveket i tutanj dolinom odjekuju
užaren i nemoćan metal uvija se i cvili,
njegov plač nitko ne čuje,
izmijenjeni izgled izgubi lice
od muke i bola crven je sav,
teški bat stvara novi lik.
Umro je metal, izobličen i nijem,
u ulju za kaljenje postao je plav.

Pred raspad

Naprijed naši mitingaši,
u torbi soli i hljeba
u glavama želja za vlašću bez strasti,
putevima hodite opasnim
i zbog čitavog našeg neba.
Nebo rušiti nemojte
jer i vaš neki bog
mogao bi ostati bez trona svog.
Jajima i kiflama njihovim
gađajte autonomaše,
koji slijepo bogove vaše ne slušahu,
onima dalje preko Drine, Save i Kupe,
potprašite strah…

Pa to je rat

Sve je tako čudno i misteriozno
kad bi se drukčije moglo
sve ovo bilo bi grozno.
Svakim danom padaju maske,
planovi se tope iz sata u sat,
pozornica
tragikomična predstava,
nevidljivi glumci
rađa se scena,
pa to je rat.

TREĆI DIO

Bez poznatog cilja

Budućnosti

Kada put putuješ
bez poznata cilja,
kada te olujni vjetrovi
nose svojim brazdama,
uvijek ćeš stići do zida,
naći ćeš ćorsokak
u slijepoj ulici.

Snoviđenja

Večeras će u pustim kočijama
prevoziti budućnost i nade,
ogoljele duše zjape u špaliru
čekajući mrve da se raspu putem.
Ognjeni konji olovnih nogu,
apstraktna kočija bez kupca
špalir zamišljenih sjenki,
beznađe, izblijedjele nade.
Nigdje topline ni doma ni snova
upalite lojanicu svečanosti čudnoj,
osvijetlite staze lelujavim sjenkama,
krenite dalje, ostavite nade.
Putevi ovi vode u nespokoj
i svaka nada umire s nama.

Put prema izlazu

Umrlo je sve
otišli su svi,
nigdje životu traga,
avet steže čeljusti.
Na put se spremam
bez jasna cilja,
ukradoše mi putokaz,
povratka mi nema.
Kuda ploviti
kako jedriti?
Kako sloviti
kako zboriti?
kako krenuti iz tame u mrak
kako bez poveza na očima
pretrpjeti smak?
Nebo je poludjelo
bijesni psi laju kroz vrijeme
bespomoćna duša tumara tamom
u liku vlastite sjene,
bježeći pred bijesnim psima
u dubinu hladne ilovače
koja je već mnogima
utočište u miru Božje nade, dapače.

Prosinac

Još jedan prosinac prolazi,
i ovoj godini na pragu je slom,
pusta sudbina siromahu jadnom
otkida dušu, prazni mu dom.

Dosadna kiša pere krov kolodvora,
studen i hladnoća režu po prstima,
siromah, od kuće poći mora,
na peronu stoji, gleda za vlakovima.

I večer već uvelike pada,
u duši tužnoj i sumornoj,
umire nada po nada.
Vlak za vlakom prođe tračnicama.
A pravoga nema, nema godinama.

Zamišljen i sam na peronu stoji,
kišni mlazovi mreškaju lokve,
sve je tiho i bez galame i žagora,
naići će pravi, naići – kruha se zaraditi mora.

A onda ga žamor i buka bude iz sna,
iz jakog zvučnika odjekne glas spikera:
„Brzi vlak za Zagreb, Bern, Lyon
dolazi na prvi peron.“

Stara torba s malo najnužnije hrane,
brže-bolje okači se o rame.
„Za Zürich, majstore, koji je vagon?“
„Četvrti, dečko, odmah za bifeom.“

S torbom o ramenu,
u srcu s kamenom,
kroz gužvu u vagonu
probija se siromah u tuđinu,
da proda dio sebe, tražeći
bolje sutra u životu svom.

Kiša i dalje rominja i ledi,
svojom bukom umiruje sve.
Za trenutak – tajac, tišina,
a onda vrisak lokomotive i odlazak
u tuđinu, u krilo majke tuđe.

Tu sam

Na trulom mostu životne provalije,
majka uzdignuta čela Boga doziva.
Paklena konjica, idioti reže,
svi bi da me dokrajče, tko će prije?
Oderaše mi kožu, oduzeše sve,
stvorene ljepote i nedoživljene sne.
Atak je sada i na ovo duše malo,
u umirućem tijelu što mi je ostalo.

Prigorje

Crni oblaci prekrili nebo,
vjetar reže prostranstva pusta
mutna Sutla dolinom buči
oranice prekrila magla gusta.
Slovenske planine izranjaju iz magle
oceanom pustoši kao da plove,
vijugavom prugom vlakovi jezde
k zapadu, k miru, k zemlji stare slave.

Ožujak u Podgorju

Toplo ožujsko sunce
umiva pokisle bregove.

Vesela Sutla dolinom cvrkuće,
vrijedni Podgorci kopaju trsove.
Pupoljci rani naviru svuda
i šuma pomalo mijenja boju.

Vrijedni Podgorci ne žale truda,
svatko obrađuje vrt svoj.
Cvrkut ptica oživio je dolinu
i pisak kukaca već se čuje.

Vrijedni Podgorci čiste ledinu,
oranje i sjetva već ih očekuju.
Iz malih vrtova zveket motika dopire.
Vrijedne Podgorke pomalo siju
cvijeće, a pokoja čak i rane krumpire.

Tuđe ulice

Crni olovni oblaci prekrili nebo
tromo i pijano ljuljajući se u ritmu neke čudne glazbe.
Ledene palače strše k nebu
ogoljelo drveće čeka prozivke,
slušam svađu vjetrova sa svih strana,
dušu mi razdire grakanje smušenih vrana.
Prosinac je, snijeg povremeno zaleti se k prljavim ulicama.
Pokoji namrgođeni prolaznik ogrnut toplom jaknom,
hladno je ovdje sve,
život ispunjen prazninom daleko od domovine svoje.

U ovoj sobi

U ovoj sobi drevnog restorana,
provedoh nekoliko usamljeničkih dana.
S perom u ruci,
životom u muci,
sporo i dosadno,
vrijeme je stalo.
Brojim dane i sate,
do doma da me vrate.
U ovoj sobi drevnog restorana,
ostavih za sobom mnoštvo dana.

Na Berliner Platzu

Rujansko jutro devedeset i treće,
sjedim na klupi Berliner Platza,
lelujaju misli oceanima nepoznatih dubina,
čamim u nemoći, u praznim očekivanjima.

Tramvaj za tramvajem klizi tračnicama hrđavim,
nepoznata lica skakuću peronima,
nikoga ne čekam, vrijeme je stalo,
mnogo zabrinutih pogleda na licima.

Podmukli oblaci sklonili sunce,
izazovni povjetarac mete otpatke,
iznošena jaknica štiti mi tijelo,
kiša silazi s neba i kvasi staničje cijelo.

Crtice s Nekara

U dubokoj hladovini kestena,
negdje u srcu njemačke ravnice,
uz rijeku Nekar sjedim sam za stolom,
ispijajući svoje rujno vince.
Umorna uma, prazna srca,
bilježim zapažanja, slike i crtice
što mi pogled sijeku
u tišini ravnice.
Oko mene vedra lica,
čaše pune pića,
na klimavim stolicama
ljulja se večer.
A onda, kroz hladovinu kestena,
prođe lijepa plava žena
s pladnjem u ruci.
Pogled mi zastane.
Kestenjaste oči,
čuperak na čelu,
osmijeh koji na trenutak
razbije samoću.
Za ime ne pitah.
Možda je i bolje tako.
Neke slike duže traju
kad ostanu nedorečene.
Sitni su sati.
Mrak već hara
dubokim sjenama kestena.

Ona posprema stolove,
a tužni će pjesnik
čašu vina ispiti,
osjećaje zaključati,
dušu zatvoriti.
Ostat će sjeta,
praznina i nemoć,
i pitanje:
„Zašto je umrla
i ova divna noć?“

Šparogaši

Pročelje godine blagdanje devedeset i treće
nikada se iz mojih uspomena izbrisati neće.
Ostala je majka, otišla draga,
ostali pupovi poroda moga,
otišla su braća tragovima puta svoga.
Prašina pijeska kovitla se na valovima vjetra
češljajući čitavom dolinom Majne
niz redove k'o dječje grobove, poredane u nizu
kolona promrzlih i do gole kože pokislih silueta.
Sagnute glave, ukočenih pogleda
iz zemlje iščekuju nešto neprimjerno
svim njihovim patnjama i brizi.
Teške čizme na nogama tegle;
šuškavac kabanica, druga je skupa.
Pokisla do kože znojava tijela
hladna kiša miluje i kupa.
Žuta plastična korpa u lijevoj ruci
i nož poprijeko prekrižen;
u desnoj lopata k'o malj.
Iz oluje neprimjetne siluete
polako koračaju pedalj po pedalj,
u propast i uništenje, u patnje;
ne naziruć kraj.
Kolona klizi niz rovove pijeska.
Netko k'o klokan skakuće i pišti;
netko se moli, doziva Svevišnjega,
dok većina polako, olovnim nogama
po dubokom pijesku tegli i vuče
nesretni jad sudbine svoje

brojeći parcele, brojeći redove, brojeći dane,
s čežnjom zamišljajući prag ostavljene kuće.
Podne promiče, vjetrovi oluju tiskaju dalje,
vrelo sunce opet s neba žari,
dok okolina obavijena maglom i parom niz redove klizi,
i pogledom striže neprijeđene pute…
Nećemo na ručak stići i pomoć nam treba.

Ova će „lijepa“ uspomena iz dolina Rajne
na duši mojoj ostaviti bolne uspomene;
od sunca pržen, od kiše kvašen, od tereta slomljen,
duševno uništen, na svome križnom putu sam ostavljen.

Hvala, gospodine Šoš

Stigosmo s brdovitog Balkana
bježeći pred ratnim strahotama
u krilo tvoje kompanije

i velike demokratske Germanije,
tražeći slobodu, kruh i mir;
malo nam nade pruži tvoja familija.

Hvala ti na razumijevanju, pomoći
i utjesi, gospodine Šoš.

Hvala ti. Odlazimo sa željom
da vratimo se još.

Bio si odvažan i mudar, ozbiljan u poslu,
pun razumijevanja za naše ranjene osjećaje.

Hvala divnoj šefici Ani,
mudrom i hladnokrvnom Helmutu
i upornoj Ilonki.

Hvala ti, gospodine Šoš,
odlazimo s nadom:
vidjet ćemo se još.

Prvi dani izbjeglištva

Nema više vidika ni iz sjene,
jazbina života, vlažna i siva,
iz starih ormara stotine rupa,
k'o islandski gejziri,
iz kojih kukci izgone i ruju
vulkansku lavinu.
U carstvu muha, komaraca i bumbara,
a jedino oružje za obranu: gole ruke,
i neka krpa stara.
Kupati kada bih se htio,
glavu u kantu bih nabio,
šerpom bih polio vrat,
ako bih uspio leđa oprat.
Zavjesa na prozoru divna je u zoru,
pokrivač neki, sličan je deki s otvorima:
velikim i malim mišjim grickanjem nastalim,
kroz koje u zoru ranu, na svaku stranu,
sunčeve zrake po jazbini granu.
Pred uzglavljem stolica neka,
na buđavom krevetu
umjesto plahte šarena *Caritasova* deka.

U dalekom svijetu

U dalekom svijetu sad živiš ti,
hladnoća ti srce lomi, brate rođeni.
Kad bih, brate, lasta bio,
ja bih Alpe brzo preletio,
došao bih da te ohrabrim,
da mi kažeš da si oca, majku poželio,
da kažeš da odavno dragu nisi vidio,
da si vjeru u ljude, kao i ja, izgubio,
ti toplinu naše kuće
već odavno nisi osjetio,
gorak te je život u tuđinu odbacio.
Zato, brate, ne daj se,
ne daj magli da ti sruši ideale,
ne daj da ti tuga na srcu zida hram,
jer, brate, ti nikada, ni kad si daleko,
nisi sam.
Koračaj smjelo, uzdignuta čela,
ne daj se, bičuj tu sudbinu,
što je od nas tako napraviti htjela.

Pitanje majci

O majko moja,
vječito te zovem
i vječno te pitam:

Što se ovo zbiva?
Kako si mi, gdje si?
Jesmo li bilo čemu krivi,
mi i naša malenkost?

Teško je trpjeti, majko,
da nazivaju slobodom
ovo teško vrijeme
kad na život prava nemamo.

Plamen nam proguta dom.

Nemamo pravo
na nekoliko toplih trenutaka
u krugu naše drage obitelji,
bilo gdje na svijetu ovom.

Badnji dan

Badnji je dan, majko, majko moja mila,
badnji je dan, jesi l' borić okitila?
Jesi l' djecu oko sebe okupila?
Badnji je dan, a ja ti, majko,
slomljene duše po svijetu lutam,
tražeći život, tražeći sreću.
Lutam ti, lutam, majko, brzo se vratit neću.
Badnji je dan, majko,
neka ti Božić u sreći dođe,
proslavi ga, mati moja,
iz tuđega svijeta
želje ti šalju djeca tvoja.

Majčina ljubav

Nemoj me kleti, majko mila,
što odlutah daleko od tvoga krila,
sudbina pakosna olujnom mećavom
od tebe me odvojila

prolaze pusti dani i godine
kroz misli mi zvoni tvoj topli glas
dugo te nema, moj mili sine,
sve ove godine duge

majčino srce puca od tuge,
svakog dana prizivam Boga
vrati mi u krilo
sina moga.

Vratit ću se

Ne plači, majko mila,
ne kuni sudbinu što nas zadesila,
vrijeme liječi rane ljute,
vratit ćemo se, majko, pod tvoje skute.
Crni su oblaci prekrili nebeski svod,
sunce se skrilo k'o da mijenja hod.
Nijedan mrak ne traje vječno
vratit ćemo se, majko, živjet ćemo sretno.
Ne plači, majko, ne roni suze,
nesretna avet sve što nam uze,
vrijedne će ruke stvoriti dvore,
vratit ćemo se, majko, glavu gore.
Nemoj, majko, tužna biti,
ti ćeš svoju djecu opet okupiti,
drži se hrabro, starice moja,
i mi smo hrabri, dječica tvoja,
svijetom hodimo, trnjem brodimo,
u srcima svojim tvoju ljubav nosimo.

Laž

Kaži im, Marija,
da je sve ovo životna svinjarija.
Neka traže nove dvore,
neka lažu onima koji im vjeruju
da istinu govore.
Umornih očiju, klonulih nadanja,
pogled bacam na životnu prugu,
na glavnom kolosijeku
umorna lokomotiva stenjući tegli
neizbrisivu tugu.

Stvarnost

O, kako sam samo neoprezan bio,
kada sam u ovom uzavrelom loncu
pogrešnom društvu tajne povjerio.
Svatko bi moju ispovijed htio
poslije rasipati po blatu,
ja sam često srce otvorio,
a sad liječim dušu izdanu.
Ne mogu vjerovat' u stvarnost ovakvu
u kojoj su ljudi toliko zavidni i zli,
mislima šetam s glave na glavu,
probrati se ne može, isti su svi.
Ovdje brata ni majke nema,
ni djece svoje s buketom sreće,
ovdje se šećeš podrumima tame,
upaljenu svjetiljku nitko ti doturiti neće.
O, kako je teško, kako je bolno,
kad te sa svih strana šibaju i tuku
slabašnog zdravlja, slomljenih nada,
boreći se s nemani, tegliti svoju muku.
Što sam učinio proždrljivim lešinarima?
Zašto su kandže usmjerili na mene?
Što da činim u ovoj nemoći,
da preživim ove teške dane?

Novi svijet

Naričimo, ljudi, iz dna utrobe naše
Naričimo, ljudi, jer teret je ovaj lanac.
Oko grudi što nam okovaše,
O sreći balade ispjevaše oni
U pjesmi su carevi, kristi, faraoni,
Po bijelom svijetu dvore imaju,
A bijedu i tovar na radnike, na raju.
Sunce izlazi na istoku kao i prije
Zapad je opet divan u predvečerje,
Grije nas sunce s neba cijeli dan.
Al' „drugovi“,
tko je kriv što život nam je bijedan?!

Ulice

Gledam ogoljele kamene blokove,
bez zemlje, raslinja i mahovine,
kako jašu niz ove široke ulice
grabežljive doline.
Tamo negdje daleko gdje kamen živi
tamo se težak koji ga ubija i kleše
i kori kruha i kapi slobode divi.
Dokad će pravda pravedna biti,
dokad će jači tuđemu znoju mrvice dijeliti?

Neki drugi

Bog, prijatelju bivši,
u materijalnoj bijedi sada smo mi,
ali to očaja ne vrijedi,
žalosno je što nas rastaviše ubogi grabežljivci,
umno zatamnjeli materijalisti.
Krivuljom životnog puta jezdim
pitanjima mrsim glavu,
što se to događa s njim, pitam,
kakvu li on priželjkuje slavu.
Mat, Mate, Materi, Materijalisti,
ti ubogi umni inferioristi
otrovaše duh, dušu, duhovno,
nikad nisu ni znali životno geslo osnovno.
Onaj narodni refren pravi
nit sretnom kući ni nesretnom ostavi.

Novo vrijeme

Suviše skršen nejakih leđa
pregolem teret preuzeh na se,
s moćnim *pravednicima*
čistiti prljava polja,
prljave staze.

Suviše nejak, utučen, sijed
u toj borbi s njima
gubim se unedogled
tražeći istinu, žudeći za pravdom
na prljavim poljima.

Oni su moćni, oni su silni,
ni jaki bedem izdržao ne bi
a da se ne slomi pred naletom,
pred stihijom borbe s njima
na prljavim poljima.

Zatvorili su put istini i pravdi,
slomili su srca silnici i podanici njihovi,
a žalosne sluge i najamnici promatraju
nemoćnim pogledom moćnike
kako šeću prljavim poljima.

Proći će i ova oluja,
pravda će preuzeti kormilo,
a mi ćemo gledati nijemo
i tek usput reći:
Šeću poljima svojim, poljima prljavim.

Bogu hvala

Kud god krenem,
sa svih strana,
uvijek naletim na nekog hajvana.
Iz dna duše
boli me guše.
U ovoj krčmi praznih čaša
obećanja vonjaju na trulež,
jutro se pretvara u noć,
a dan umire prije nego će doć.

ČETVRTI DIO
Pogled preko puta

Pogled preko puta

Ne, ne moram ja ubrati ruže,
nek miris njenih latica usišu drugi.

Važno je da ruža još uvijek ima,
važno je da se cvijeće i dalje kiti laticama.

Neka je bere tko je smije brati,
ukočenog pogleda, ja ću uzdisati.

Simpatija

Kad sam te prvi put sreo,
zbunjen, začuđen, u licu blijed,
pogledom tražih tvoje oči.

U meni sve ključa,
k'o na žaru da stojim,
a srce lupa,
samo što ne iskoči.

Ti tako čedna,
sad blijeda, sad crvena.
Pogledat me nećeš,
pa hoćeš.

Oboriš glavu,
pa pogledom ispod oka
obaraš me na koljena.

I drugi put kada te sretoh,
istim žarom k tebi stremih.
Nemoćan, al' ipak umalo ne rekoh:

„Ne mogu više.
Dozvoli pregršt vrelih
poljubaca na usne
da ti podarim.“

Nina

O, Nina, Nina,
kako si lijepa, kako si fina.

Umorne oči
na tvojoj sjeni odmaram.

O, Nina, Nina,
kad bi te donijela noćna tmina,

žedan ljubavi,
upijao bih nježnost tvojih vrlina.

Anđelina

O, kako su dugi ovi dani!
O, kako si daleko sad srcu mome!
O, kako je subota čarobna
kad vrele usne hoće da se slome.

Opet mi se budi vatra u tijelu:
da te vidim opet u nedjelju;
na livadu bih prostro kecelju,
da ti šapnem neizgovorenu želju.

Pričao sam ti

Pričao sam ti svakojake priče
htio sam da se smiješ
čarobno, nestašno, cinično –
samo sam htio da se smiješ.

Lagao sam ti da sam propalica
raspikuća i lola,
a ti si se smijala
i rekla: „Takvog te volim!“

Mozaik apstraktnih snova

O zamišljena opsjeno,
o, pjesmo još nenapisana,
u mislima mojim satkana stojiš,
nikada nitko ti neće
pročitati nijednu stranicu,
svi će sumnjati da uopće postojiš.

O, pričo moja neispričana,
o vilo, veličanstvena Vaki,
u mislima pjesnika,
slažem kamenčić po kamenčić.

Mozaik apstraktnih snova,
nekoliko lakih silueta,
zamišljena kraljica kamenih hramova,
negdje iz dubine odzvanja sirtaki,
parajući tajac i muk šumova.

Zatvara se posljednja stranica
neispjevanog stiha.
Na platou želja, niotkuda,
maršira stvarnosti slika.

Za sve hvala

Tebi, nepoznata ženo,
koja mi dan učini lakšim,
tebi, procvjetala lalo,
posvetit ću ovaj stih
i ovo pažnje malo.
Gledam te sa skele,
iz kolijevke moje muke,
k'o napupali cvijet,
k'o oživjela Afrodita,
prolaziš predvorjem u cvijeću.
I kao da kažeš:
pruži mi ruke,
napajaj oči,
ulovi ptičji let.
Za trenutak nestaneš
među cvijećem,
pa ponovno izroniš
pred mojim pogledom,
dok misli odlaze
nekamo daleko.
Ne mogu ih zadržati
na ničemu stvarnom.
Oči mi se uvijek
vraćaju tebi.
Hvala ti za današnji dan,
za ljepotu
nedohvatljivu mojim rukama,
za sliku koju si
poklonila očima,

za meni nepoznate misli
i tople poglede.
Ostavi meni moje maštarije.
Ne zna ovaj *ausländer*
jezika
na kojem bi ti ih rekao.
Hvala ti
za toplinu u srcu
koju mi stvori,
neubrani cvijete.

Slika

Noga preko noge,
u polusjeni gola koljena.

Plave oči k'o nježni ljiljani,
crne obrve
nad pogledom što me dotiče.

Na usnama crvena lala,
kovrčava kosa do ramena,
čuperci i šiške preko čela.

Obrazi k'o rumene ruže.

I dok te gledam,
u meni se bude
zatomljeni plameni.

Žena varljive duše

O draga ženo varljive duše,
što raskošnom ljepotom prkosiš svima
što pogledom stvaraš pustoš u srcima,
što pokretima s nogu obaraš,
o draga ženo prekrasna lika,
prokleto se kupaš u mojim očima
k'o najdivnija ljubavna slika.
Molim te, skloni sa čela te ruse kose
proklinjem te, digni taj pogled
otvori srce, pokloni mi kapi ljubavne rose,
probudi pospanu dušu, probudi vulkan u meni,
uberi dozrelu voćku, ljubi me unedogled
poslušaj vapaj žednoga roba
koji umirući u nadi želi te do groba.

Tko ti noćas piće toči

Tko ti noćas piće toči,
vino, Fantu il' Campari,
čije noćas slušaš priče,
pomisliš li s kim sam ja?

Tko ti sada piće toči,
vino, Fantu il' Campari,
dok ti drugi puni čašu,
pitaš li se gdje li sam ja?

Tko ti noćas noge dira
stišće prste i koljena,
čije noćas slušaš priče
misliš li što je s nama?

Tko ti noćas smjelo kaže:
Trebaš me, tvoj je daleko!
Čije noćas ljubiš usne
i misliš li ti na mene?

Tko ti jutros u san stiže
nakon noći gorkog pića,
kome kletve šalješ svoje
misliš li na patnje moje?

Poruka Karli

Čekaj me, Karla, dušo moja.
Čekaj me, Karla,
stižem da ljubim vrela usta tvoja.
O, Karla, Karla moja,
hoćeš li čuti avaz moga poja?
Hoće li nestati ove muke?
O, Karla, Karla, evo me stižem,
raširi ruke.
Ako nekad sretneš Karlu,
u ovom pustom svijetu,
pozdravi je u ime pjesnika,
koji joj ljubav šalje
po leptiru u letu,
a srce mu se hrani
vrelinom ljubavi njene
k'o pčelica u nježnom, krinovom cvijetu.
Recite Karli, prijatelji moji,
umorni pjesnik pred ponorom stoji,
recite Karli, k'o Boga vas molim,
samo joj recite da iskreno je volim.

Lucija

Volio sam Lucu, tu divnu bucu,
krajem vrućega ljeta
i krasne jeseni,
čekah je na mostu ljubavi,
ali uzalud, nikada buca
ne dođe k meni.

Lucija je bila divna,
Lucija je bila mila,
plava kosa, vrele usne,
srce mi je slomila.

Sreo sam je iznenada
u sutonu jednog ljeta,
srce sam joj poklonio,
sad mi osta samo sjeta.

Lažna je bila ljubav njena,
trajala je kratko k'o krijesnice let,
raskošnom ljepotom i varljivom dušom,
srušila je moj maleni svijet.

Sad tugujem sam, suze mi oči kvase,
Luciju prežalit ne mogu,
svenulo cvijeće na mom stolu,
ljubav i sreća se gase.

Lucija je bila lijepa,
Lucija je bila mila,
njena ljubav bješe slijepa,
na šanku je cvijeće ostavila.

Sad ruže venu na stolu mome,
gorke suze u vino kapaju,
utjehu tražim u čaši i bolu,
iz srca moga ljepote nestaju.

Poruka

O prijatelji moji dragi,
gdje vam se tragovi izgubiše?
Gdje vas putevi odvedoše?
Zašto me ovdje ostaviste?
Prijatelji moji dragi,
ako sretnete moju Maju,
recite joj, molim vas,
da život moj teče u očaju.
Umrle su sve ljepote moje,
ugasiše se i posljednje nade,
više ne pamtim ni ime svoje
svakim pokretom muke mi se roje.

Sjena

Na mramornoj stijeni
mahovina kamen ljubi,
u mom srcu bol i tuga
moja ljubav nju gubi.
Volio sam jednu ženu,
voljesmo se u plamenu,
putevi je odvedoše
sada ljubim sjenu njenu.
Očima na kamenu
izbrusih sliku njenu,
suzama sam pojio kamen
gledajući ledeni lik njen.

Kajanje

Nekad si meni
k'o tigrica bila
sada si glavu
drugom okrenula.

Avanture su prolazne
i kratko traju
vrati se izvorima
koji vječno daju.

Danas si car
i roba šutaš nogama
sutra kad oholost prođe
pitat ćeš zašto si sama.

Ne zavidi drugoj
što uzima sve
i ti si mlađa bila
jesi li svoje koristila?

Nije u ljepoti sve
i duša ima čari svoje
ako imaš dušu, ako srce imaš,
kako se osjećaš
kad se s tuđom srećom igraš?

Tko god tuđu gazi sreću
i sam švrlja u nesreću.
Proći će vrijeme i tvoje snage
željet ćeš opet stare dane drage.

Ostavi me

Rano je još, vrlo je rano,
ni ponoć kapiju odškrinula nije,
ostavljaš me samog za stolom,
odlaziš, a još je rano da se snije.

Kad ovaj dan pritvori kapije svoje,
kad novi raširi bijela jedra,
i kad se ovo sunce iza brda vrati,
opet ćemo za stolom očajavati.

Ti pričaš kako je život za tebe sreća –
pardon, sinoć si rekla: „Trnje i strava."
Noćas si sa mnom dijelila sve,
a sutra krećemo putem zaborava.

Vrati se

Ponoć u očima bijede,
siromaštvo, neimaština duše,
u fotelji apsurda sjede.
U kočiji životnog puta
i ova noć polako odluta.

Idi, ostavi me,
s mislima prepunim srdi,
idi u propast kao i uvijek
i za sve što ti ne paše, mene grdi.
Ni ja riječ „sreća“ ne poznajem,
u životu srljati nikad ne prestajem.

Ti ipak idi u apstraktni svijet,
ostavi mi malo mira,
meni je i ovakav život – moj zavjet.
Sutra kad povorku stvarnosti vidiš,
kreći se tiho, nečujno, ne žali
što životnom rijekom plivati nisi znala.
„Nemoj da se stidiš.“

Zaboravljaš

Na tvom putu odlaska iz ljubavi
potpuno zaboravljaš.

Od svih je preči nekad voljeni,
a sada životni suputnik.

Zaboravljaš:
ljubav nije radna obveza,
za ljubav ne vrijedi raspored sati
niti radno vrijeme.

Ona se budi iznenada, neočekivana…
najljepše je kupanje kad si najumornija.

Najslađe je ljubiti kad se daje sve od sebe,
najslađe je sanjati snove nedoživljene.

Ti polako napuštaš našu barku ljubavi,
ja još strpljivo čekam,
neću se tako lako predati,
naše ću svetinje i zakletve još poštivati.

Ne znam

Ne, nemoj mi reći
da ćemo opet živjeti u sreći,
naš brod se razbio o stijene,
varaš se ako misliš potopiti mene.
Ponoć je davno prohujala,
na bijeloj posteljini,
u sobi bračnoj,
oblaci prašine
utiru put našoj budućnosti.
San mi je bio uzeti te svu,
do dna s tobom ispiti čašu,
u čarima vrućeg vina,
doživjeti sreću našu.
Danas ti drug vino toči,
odbiti ga, ne daj Bože,
svečane su noći.
Vince rumeno čarobne je moći.
Krv je uzavrela, ostalo će doći.
Ja ću i dalje ovdje čamiti,
uz blagi plamičak već izgorjele svijeće,
iz napukle čaše,
gorko vino piti,
u društvu s prirodom mrtvom,
jednu ću epohu ispratiti.
Sudbino zla,
poruši mi sve,
sprži mi cvijeće i voćke nedozrele,
kroz trnovita polja,
bos sam hodio,

na pravi vlak,
uvijek sam kasnio.
Pogledi moji iz mračna tunela
nigdje puta, ni staze spasa,
misli blokirane, jezik se spetljao,
tajac i muk, ni šuma od glasa,
kad ostaneš sam,
kad društvo obiđe tvoj stan,
uz vino gorko sanjaj,
neodsanjani san.

Vrt mojih ruža

Imala si kutak svoj
U vrtu mojih ideala…
Vrtom mojih ruža nekada si
Prošetati znala.

Ništa osjetila nisi
Ili nisi znala…
Umjesto kapi rose, kapi života
Ti si ih slamala.
A vrijeme nemilice gazi
Putevi nestaju svi…

Odlazim zauvijek,
Nikada više
Vrtom mojih ruža
ne možeš prošetati.

Ne vraćaj se

Ne, nema je,
i nikada vratit se neće,
nosite sve,
u vrtu svome ne želim cvijeće.

Odnijela je latice sve,
otišla je, odlazi i sreća,
ne treba mi uvelo cvijeće,
moja je snaga još veća.

Mislila je da ću umrijeti
al' ipak ne dam se, ne!

Ako se vrati u ovu kuću
ispratit ću je: „Zbogom, ostavi mi
osjećaje moje.“

Pomiri se sa sudbinom

Umire jedna sreća, umiru ideali,
rastanak se, draga, približava,
ali o tome, draga,
nikad nismo razmišljali.
Izmišljene sreće previše je bilo,
sutra netko će drugi
staviti glavu u tvoje krilo,
netko drugi milovat će ti grudi,
riješit ćeš se mojih postupaka grubih.
Odlazim, poznato je gdje,
u kavanu, s tugom na piće,
nastavit ću život u svome bolu
jer ostah bez mjesta u srca tvoga holu.
Nemoj me žaliti, budi sretna, mila,
moju čašu muke ti si natočila,
sjeti se posljednje pjesme:
pomiri se sa sudbinom što si mi poklonila.

U ponoć

Ponoć mladim simpatijama
crni barjak sprema
drhtave ruke o jarbol se drže
jezici ognja simpatije prže.

Ponoć jedne ljubavi
na tamnom vrancu polako jaše;
zastava crna, od čađi crnja,
u rukama barjaktara, iznad sreće naše.

Sivilo i tama, nebo bez zvijezda,
zrak bez mirisa svježine;
paljevina, miris tamjana i voska
odišu svuda kroz ove noćne tmine.

Sanduk, škrinja u kutu sobe
hladnoća vlada u duši
u čaši žuči leptir se tuši
i jecaj iz dviju duša: „Ne dajte je, ne!“

Gomila ljudi, povorka crnila,
pogrebna glazba pred povorkom svira;
rijeka svenulog cvijeća, vijenci –
ne, ne boli to, mrtvac je prepun mira.

Raka, iskopana, usred slabe gline,
povorka pristiže sve bliže, glazba bučnija,
jecaji prodiru negdje iz doline,
u raku odlazi kovčeg i mrtvo tijelo s njime.

Lopate zazveketaše: „Alal joj duši.“
Proču se tihom rijekom žagor,
grudvice zemlje poletješe k'o kapi kiše,
ona umrijet mora i nikad je više.

Tup, tup, tup – o humku lopata zveči,
najjači grobar ispred humka kleči,
križ u zemlju sadi, spomen.
Ne, ovo nije moglo da se spriječi.

Glazba. Odjek fanfara utihnuo je već odavno,
šeširi pokriše u koloni glave,
topot lopata zamro u čudu,
vraćaju se doma svi, pokojnika slave.

Umrli su jadnici, vrlo mladi…
A što se može? Žaliti ih zar?
Nesretni su uvijek bili. Neka im je slava!
Neka mladost na grobu im cvijeće sadi.

Večer se spustila, humka mala,
u tami dimom voska zamirisala,
a jedna svijeća uz križ gori,
posljednji spomen o nesretnicima zbori,
sve je manja i svoje
sekunde broji.

Nikada ujutro nitko neće
donijeti motiku, zasaditi, okopati cvijeće
i nikada više nitko reći neće:
„Umrli su u cvijetu mladosti.
Trebalo bi zapaliti svijeću.“

Zato, robovi pravih ljubavi,
dignite čela, uspravite glavu,
ne, ne dajte se humku,
krenite na stranu pravu.

Zaboravi

Zaboravi kad smo se motali,
zaboravi što smo skrivali,
zaboravi sve one noći,
kad smo nokte grizli u nemoći.
Zaboravi tko smo bili,
zaboravi snove što smo snili.
Zaboravi čak i ime moje.

Idi, idi, ne traži mene,
idi zaboravi sve,
nek ovo vrijeme prekriju
uspomene tužne.

Nikad više

Kad uspomene počnu da blijede,
zaborava trenutci polako slijede,
kao iskrice iz magle, kiše,
dolete nestvarne misli, mrvice *sreće*,
malo osmijeha i ništa više.

Još si tu, mislio sam da si otputovala,
ne znam gdje ni kada,
osjećam nekakvu prazninu,
dugo se nisi javljala,
da razbiješ ovu monotoniju,
nad dušom okovanom samoćom i beznađem.

Spavaj

Spavaj u oazi mojih snova,
spavaj, ružo moja,
spavaj u dolini mojih maštanja,
samo tiho spavaj,
ne budi se…
ne gledaj osjećaje srca,
osjećaje koje si zgazila,
pamet ispila.
Tiho grizi nokte
i ne kaj se
možda misliš da ništa
nisi ni upropastila.

Predugo sam lutao

Predugo sam lutao
po strništima pokošenog cvijeća,
po glavi mi se mota zaključak:
vratiti se više ne može sreća.

Pokušat ću okrenuti se suncu,
nove ću cvjetove saditi ja,
nek cvjeta novo cvijeće
na perivoju bivših snova.

PETI DIO

Riječ na riječ

Vrtlog

Plove po mislima mojim potoci riječi,
prava bujica,
uvijek u nastojanju da nešto spojim
barem par stihova, nekoliko rečenica,
tako ukočena pogleda stojim,
crnom gavranu peruške brojim.
Crne mi misli, crna sujeta,
zašto sve ljepote umiru,
još u pupoljku cvijeta?

Pjesme moje

Večeras izleći će se još jedno ptiče,
nekoliko golišavih stihova
u glavi mi niče,
nekoliko raznobojnih zraka
slobodu traže,
hrle iz mraka, očerupanih krila bez krune,
u mojoj glavi skakuću
te ptičice crne.

Živote

Prazna duša, bljedunjava budućnost,
napušten od svih,
utjehu tražim, napuštam nadanja,
svoju stvarnost nastojim sazdati
u poneki stih.

Rodih se k'o plamen,
na nadgrobnoj klupi,
slabunjavo lelujajući kroz životnu zbilju,
bez zaklona i vjetrobrana,
šibaše me nedaće sa svih strana.

Sitni sati

Misli sumorne, zašto me morite?
Trome noge, kamo me nosite?
Putevi pusti, kud li vodite?
Protruli brodovi, kamo plovite?

Sitni su sati, sam za barskim stolom,
gledam druge u zanosu, sreći.
Kojim morem prema sutra plovim?
Kako preko trnja? Ne znam vam reći.

Noć počinje

Eto polako počinak spremam,
tovar drva kaminu primičem.
Hladnoća je zagrijala želju za putovanjem,
misli pospremam.
Karta je skupa, pješice?
Korak po korak,
trula je ova klupa.
Tromim, laganim korakom
glavna je postaja sve bliže –
kalup dva sa jedan.
Naš brod plovi nekakvom čudnovatom barom,
lopoči, mulj i pijavice svuda oko nas.
Iz carstva muha, rogoza i šaša
odnekud vapaj za pomoć umirućeg glasa,
muljem zalijepljena na dnu barka naša.
Nepomična stoji na mjestu, ne vidim nam spasa.
Rukama nemoćnim lomim rogoz,
slomljenim pogledom k nebu vapim: „Bože, pomozi!“
Nebeska plavetnila ostaju nijema,
ne čujem više ni piska cvrčka,
predosjećam:
životu jednom, priprema se smjena.

Pogled naprijed

Odlaze vlakovi,
u vidicima ostaje sve manji trag,
pružnice se negdje u daljini spajaju i ljube,
sjedinjujući se u jednu crtu samo,
koja se gubi i umire negdje daleko,
daleko, nedokučivo mojim pogledima.
Svi moji vlakovi su prošli,
peroni zjape tužni i prazni,
na oglasnim pločama izbrisana slova,
još samo prelistavam
ovo malo preostalih snova.

Ne prosim milosti

Ja ne prosim milosti,
samo tražim izgubljeni put radosti.
Prođoše kočije sve
zubom vremena poharane i one novije,
odvezoše sreću i nadanja,
ostaše pusta polja tužnih saznanja.
Slomljeni pogledi k nebu hrle,
umrtvljene k'o u snu uspomene dušu grle.
Prohujaše i dobra i teška vremena,
pobjegoše suze s hladnog kamena,
izgubiše se davno zaboravljena proljeća,
i ona nekad postojeća sreća.

Pjesnik

Uvijek su govorili:
rodio se bez sreće,
lutao je krivim putem
vratiti se nikad neće.

Nikako nije želio
posrtati sam,
živio je u tami
čekajući dan.

Nešto čudno
i nepoznato
satiralo mu je sve
od Boga dato.

Poema o duši

U maloj kući punoj uspomena
živim s dušom u nepoznatom liku,
maštanja i snovi iz mladosti
daleki su sada mom vidiku.

Spržena sreća, ugašeni ideali,
utihnuo zov budućnosti,
pustoš dušom tiho zavlada,
a kraj je uvijek bliži nego što se sluti.

Pospremimo po srcima svoje stvari,
nek nam kajanje dušu ne kvari,
pripremimo svežanj posljednjih želja
i krenimo polako alejom mrtvih tijela.

Nekada

I sunce je nekad preko brda
svoje zrake dolinom prosipalo,
i život je nekad k'o rijeka tekao,
bezbrižan i vedar, svoj smisao je imao.

Danas se magla preko brda vije,
ta zavjesa tamna nad potokom bdije,
i život je danas pusta nevjerica,
zla sudbina sije bezbroj besmislica.

Nostalgija

U magli mi je što jučer bijaše,
al' pamtim davne dane
što s vihorom prohujaše.

Pamtim oči, krupne i plave,
i jedan crveni trag
što još kroz sjećanja traje.

Ostalo je pitanje
koje nikad čula nisi.
Možda je i bolje tako.

Jer ni danas ne znam
jesam li ti bio netko
ili tek prolazna sjena.

Nepozvani gost

Čekaš gosta nepozvanog,
kao da mu je mjesto tu.

Dan je hladan.
Vjetar kroz pukotine proviruje,
kao da vrata želi otvoriti.

Dan polako otpisuje
još jednu stranicu života.
Crna noć šeće se kaldrmom,
ledene zvijezde s neba motre.

Možda on zna
da ga netko čeka.
Možda je pročitao
neposlanu pozivnicu.

Prazne stolice oko stola,
šarenilo hrane tiho drijema.

Čekaš.
Noć odmiče.
Tišina raste.

Za stolom jedno mjesto
isijava prazninom.

Ljepote života nikad više

Ponoć će za minutu, dvije,
u praznom i hladnom stanu.
Družimo se olovka, sjeta, patnja i ja.
Sve je strano, ledeno i hladno.
I duša prazna davno je usnula.
I razum pomućen i slomljen,
mislima tumaram bespućem praznine.
Sve moje ljubavi i sva moja nadanja
i jutra dočekana u njima…
Sve moje laste… odletješe
oazama uzdisanja,
prohujalim snovima.
Ponoć je,
svi su moji odlutali nekuda
ili možda lutam samo ja.
Sudbino, pomozi mi u ovom trenu,
vrati me iz ponora,
nevin sam
ne daj da se survam.
Jutro polako svom rađanju plovi,
lađa pučini lagano klizi.
Blijede nade, sjećanja i snovi,
gubi se trag u davno pročitanoj knjizi.
Noć polako odlazi na počinak,
izmučeno tijelo malaksa sve više,
okreće se zadnja stranica romana.
Zaključak je:
ljepote života nikada više.

Oporuka

O pjesme moje, moja siročadi,
o djeco moja, rađana u nadi,
o živote moj, gorki i tužni,
satkan od stradanja i snova.

Čuvaj mi, sine, siročad moju,
to crno perje svuda razbacano,
lovi ga zrakom, kupi ga ispod nogu,
to moga srca jecanje zapisano.

Puno ga, sine, odlepršа iz glave moje
negdje plovi pješčanom pustinjom
saberi ih, sine, čuvaj ih tiho,
nađi im vječni i topli dom.

Odlazim

Ugasi svijeću,
pri zaglavlju što mi stoji,
ukloni taj pješčani sat
preostale dane što mi broji.

Uguši tu strašnu simfoniju,
vjetar što zvižduka,
prekini ovu agoniju,
od ovih boli već mi je muka.

Otopi taj ledeni štit,
što žednima skriva vodu,
odškrini olovna vrata
i pusti duše što žele da odu.

Ti, predragi Bože,
zašto si dao te moćne ključeve,
zašto u pogrešne ruke?
Otvori ta vrata, skrati nam muke!

Pismo 13.7.1992.

Evo me tu. Gušim se svakoga dana u sve većoj dubiozi i beznađu, u avanturi trošenja nikad ništavnijega i jeftinijega vremena, začinjenoga najstravičnijim događajima, najvećim izdajama i najcrnjim slutnjama o *nepostojećoj* budućnosti. Slomljena duha, u beznađu prebirem po sjećanjima, po još uvijek nepotpuno izblijedjelom tragu prijeđene etape na putu trasiranom trnjem i kaljugom, valjda od Boga određenom.

Tko sam? Možda se i sjećam, ali uvijek se zapitam: jesam li jučer bio ja ili sam ovo danas ja? Ili je to netko drugi koji se rodio i korača kao sjena nekadašnjeg lika ovim užarenim i kaljužavim kaldrmama života? I opet se pitam ili se pitanje odnekud samo nameće: hoće li iz ove sjene i sutra koračati ista ili nova figura, fizički nalik čovjeku, ili će se izroditi netko drugi i koračati još ukočenije po još kaljavijem i užarenijem putu, ići prema još većem beznađu, putem bez kraja i početka, bez cilja i vidika? Hoću li u svijesti još biti dovoljno obdaren da mogu prosuditi tapkam li u mjestu, mičem li se uopće, postojim li, ili svojim očima raspoznajem samo tumaralo u ograđenom prostoru preživljavanja?

Okovan najvećim okovima tamnovanja u tamnici bez prozora i vrata, dopuštam sudbini da se poigrava sa mnom i da mi gata najcrnje perspektive *moguće* budućnosti. Na mome putu početka nema, a kraj je pitanje sudbine.

Pišem ovo pismo tebi, izgubljeni prijatelju, tebi, otkinuti cvijete iz mog vrta življenja i maštanja. U ova vremena duhovne praznine i suočavanja s najtamnijim stranicama osjećaja nekoliko sam puta u mislima ispisao pisma i romane. Međutim, u jazbini zbilje i stvarnosti nikad nisam imao prilike, snage ni mogućnosti da ti ih

prenesem, ostavim u sjećanjima ili trasiram u budućnost, do tvoga viđenja.
Ne sjećam se više našega posljednjeg susreta. Tvoj je lik već dalek u mojim sjećanjima. Ne znam jesam li uopće sposoban složiti misli i sjećanja na dane kada smo tako vedro, punih jedara, veslali k onoj sunčanoj obali, drugoj strani života. Sjeti se, barka nam je bila stara, ali smo veslali. Bujice su nas nosile dok se voda talasala, a blještavo je sunce kupalo svoje zrake u blagim valovima pučine.
Negdje sam u priobalju zaspao. Probudivši se, mogao sam samo gledati umiranje sunca u sutonu i hvatati pogledom svaki zrak, boreći se do besvijesti da se ne utopim u tom bezdanu, tonući zajedno sa svakim sunčevim zrakom koji se topio i davio u sivilu mutne bujice. Polako sam umirao, zrak po zrak, a i samo je sunce postalo ukroćeno i blago. Poput zadrijemalog pospanca sakrilo se negdje na počinak, bježeći od ovog užasa, vjerojatno u mirniju luku s onu stranu svijeta. Ostao sam sam. U tmini noći okrutna oluja na rijeci igrala je igru svoje *mašte*, lomeći i rušeći sve što bi se ispriječilo njezinoj oholosti.
Posljednjim atomima snage, boreći se s rastućom bujicom, hvatao sam se za izvaljeni panj koji su valovi vode, kotrljajući ga i valjajući, izbacivali na površinu, a potom ga opet uranjali u dubinu svoga krila. Pripijajući se uz grdosiju poput gladne pijavice uz zalutalu nogu u staroj močvari, pokušavao sam ploviti. Sada mi je taj šuplji, mokri i truli riječni putnik bio najbolji prijatelj, moja luka spasa, oaza na koju ću se osloniti, pokušavajući prikupiti nove atome snage za plovidbu prema nepoznatom cilju jer je moje putovanje trasirala pobješnjela rijeka uz obilatu pomoć zastrašujuće oluje.
Priljubljen uz svojega novog suputnika, skupio sam toliko snage da sam se čak počeo osvješćivati. Malo-pomalo, kao da su se odnekud zastiđene sunčeve zrake provlačile kroz mišje rupe, stideći se što su pokleknule pred ovom nemani, vraćalo mi se

pamćenje i rađalo prvo pitanje: *gdje, kada i s kime sam zaplovio na ovu rijeku?*
Cilj sam vjerojatno imao, ali ovo malo pamćenja još mi ne omogućuje da se sjetim nekih detalja. Putanja golgotom se nastavlja, oluja pomalo jenjava, već se mogu razabrati zvuci bujice i lupanje valova, koje sam svojim ušima doživljavao kao riku najgladnijih kojota negdje u gustoj šumi ledenih gora.
Nekako uspijevam pomaknuti olovne kapke sa svojih očiju, zatrpanih pijeskom i prljavštinom poput bolesnih školjki na dnu korita neke mirne rijeke. Tek tada primjećujem da putešestvije, trasirano zastrašujućom snagom pobješnjele bujice, ne preživljavamo samo ja i moja nova slamka spasa jer svakog trena iz brazda valova izroni poneki novi panj, stablo ili uginula životinja. Zacrni mi se pred očima pa mi se na trenutak učini da sam odlutao iz svojih tegoba, iz stvarnosti. U mislima mi se pojavi slika mirne i bistre rijeke u kojoj se, obasjani sunčevim zrakama, ocrtavaju obrisi ljudskih silueta negdje na njezinu dnu.
A onda brzo pitanje: *Haluciniram li to?* Pokušavam slomiti obruč zaborava koji mi je stegao dobro ugruvanu glavu i stići do odgovora na niz pitanja koja su mi navirala na ovo malo razuma kojim bih mogao prosuđivati.
Tko sam? Otkuda sam krenuo i tko me gurnuo u ovu avanturu, na ovaj put beznađa, put bez povratka? S kime sam krenuo? Kojoj su se luci uputili moji suputnici s početka putovanja, zajedno sa mnom u ovoj istoj muci? Hoćemo li, tko i kada, stići do obećane luke spasa?
Je li mojim eventualnim suputnicima nekakav brod ili zalutali alas pružio slamku spasa i prevezao ih u luku nade, u spas pred nezapamćenim zločinom nebesa, u tihu dolinu i na mirnu rijeku sa svim njezinim barkama, pješčanim obalama i nježnim kupačima?
Tada moć mojih spoznaja opet počinje blijedjeti. Ne mogu sročiti ni pitanja, a odgovori su sami po sebi apstraktne želje. Ako

sudbina meni i mojemu suputniku podari sreću da se negdje zaustavimo uz obalu, u nekom zatonu uz rijeku, obraslom žilama jačih stabala koja ni ovakva strahota nije uspjela niti bi uspjela počupati, možda ćemo doploviti do toga zamišljenog raja. Ako moje iscrpljeno i ugruvano tijelo u ovom hrvanju uspije isplutati na površinu i ako mi glava sačuva svoje funkcije, još ću jednom pokušati sastaviti isti niz pitanja. Kada se pojavi sunčev zrak da me okrijepi, pokušat ću prebirati po dostupnim sjećanjima i novim spoznajama tražeći odgovore na pitanja jer su mi ona davala snagu da se ne odlijepim od truloga, nemoćnoga, skršenoga i šupljega drvenoga čudovišta. Moja lađa, moj brod, moj najvjerniji suputnik – panj – u hrvanju s bujicom zaroni u vodu, a ja ga se grudima i rukama prihvatim još čvršće, grleći ga kao nekoć majku oko vrata dok sam bježao pred okrutnim avetima požara ili oluje.

Odjednom panj izroni i kao da mi kaže: *„Drži se, ne daj se, neće nas svladati!“* A onda, kao da je izronila iz zemlje, pred nama – bolje rečeno, na našoj putanji – pojavi se drvena gromada daleko veća od mog suputnika. Obuze me ledeni strah, ali ona je, valjda zbog svoje goropadnosti, plovila nešto sporije, opirući se svojom snagom i težinom pobješnjeloj rijeci i vodenim strujanjima. Sve smo se više približavali nepoznatoj grdosiji, a pred očima su mi titrale slike najvećih brodoloma za koje sam čuo. Nemoćnim sam rukama pokušavao usmjeriti svoga suputnika barem malo u stranu, zamišljajući kako bi mi sada i jedno jedro život značilo. Bujica je zaljuljala moj panj te ga tresnula o onu drvenu grdosiju. Izgubio je smjer pa se počeo okretati lijevo-desno, gore-dolje, zaranjajući i izranjajući u pjenušavoj i mutnoj vodi. Držao sam se za panj kao slijepac za štap, zažmirio i pozdravio se sa svima koji su mi pali na pamet, a s kojima bih se trebao pozdraviti u slučaju da mi *kandže* popuste i prsti se isprave jer bih tada ostao i bez toga otoka nade, broda spasa i tko zna čega još. U polusnu sam otvorio oči i vidio da smo u sudaru na uzavreloj vodenoj bujici

izgubili dotadašnji smjer plovidbe te da nas vodene struje vuku sve dalje od glavnoga koridora, od sredine rijeke, k vrbama u priobalju. Njihove su grane stršile iz vodenog bezdana, savijajući se do vode kao da mole i preklinju da ova oluja već jednom prekine pirov ples.
Kao da smo uplovili u malo mirnije vode. Pogledom oko sebe uočavam more kojem kao da nema ni granice ni kraja. Pretpostavljam da je tu ne tako davno bila široka i plodna ravnica, zasijana zlatnim žitom, prekrivena zelenim pašnjacima, vrtovima i starim hrastovima pod čijim su se krošnjama, u debeloj hladovini, odmarali vrijedni ratari i veseli pastiri. Pamćenje kao da mi se vraća. Sada sve svjesnije prosuđujem što se sručilo na moje jadno i krhko tijelo. Premda moja plovidba sada podsjeća na neželjenu vožnju kajakom po divljim vodama, već uspijevam izroniti iz vode, othrvati se i bujici i panju, a čak sam ga uspio i uzjahati. Rukama sam obrisao mulj s lica, a prstima pokušavam iščeprkati pijesak iz očiju i ušiju te iz slijepljene i zamršene kose izvaditi klipače i lišće.
Moj se brod spasa prednjim dijelom zabio u nešto tvrdo. Pretpostavljam da je to bila obala rijeke jer sam već mogao dokučiti i grane nekog drveća. Njihova stabla još uvijek nisam mogao vidjeti od mutne vode koja je i dalje klizila nekamo prema istoku i na svojim leđima nosila stare kante, boce, bačve, kukuruzovinu, granje i stare vreće, koje su nekoć u priobalju ostavljali alasi nakon što bi ih ispraznili.
Sada već mogu i promijeniti položaj na panju. Osjećam da mi u potpuno utrnulim nogama još radi poneki damar. Rukama zagrabim mutnu vodu, pljusnem je po licu, mlazovi s pijeskom slijevaju mi se niz tijelo, a razum kao da mi se nekako šulja u glavu.
Stidljivo, stidljivo, negdje sa zapada, poneki sunčev zrak probija se između gromada oblaka na zatamnjenom i okupiranom nebu. Vjetar utišava svoju pjesmu jaukanja pa se čuje i buka valova

pobješnjele vode. Negdje nedaleko pojavila se velika šarena duga s nekim sumnjivim spektrom. Slabo vidim, ali čini mi se da je spojila dva dijela horizonta s nebom.
Kolika želja… Kad bih je mogao samo dotaknuti i zaljuljati se na tom najvećem vratilu, čini mi se da bih se odbacio daleko, daleko na drugu stranu života.
Svjestan sam da su to samo snovi, apstraktne želje. Misli mi lutaju tamo, tamo po bliskoj prošlosti, a ja prebirem po njima. Budim se i pitam: *gdje li su moji suputnici? Jesu li primijetili moj jad? Jesu li mi mogli i htjeli pružiti pojas za spašavanje? Gdje li njihov brod sada plovi? Jesu li možda doživjeli i veću i strašniju nevolju od moje?*
Vraćam se u stvarnost. Moj je panj još usidren, ali sada već čvršće, u žilju nekakvih starih stabala. Vodena se masa razlijeva po širokim pojasevima ravnice iz koje već izviru ogoljene i okupane stabljike kukuruzovine i ostalog raslinja, koje je mulj prekrio i obojio u bolesno sivu i prljavu boju.
Stabla uz rijeku već otresaju naplavine sa sebe. Pred očima mi se stvara najčudnija i najstravičnija aleja kojom sam ikada kročio. Voda se, dakle, stanjuje, odlazi u širinu i dubinu, a moje iznemoglo tijelo moli za malo sna. Ipak, nikako ne smijem zadrijemati.
Glavom mi prolaze obeshrabrujuće slutnje da je ovo samo predah, da je samo jedan dio nebeske konjice projahao te da će ostatak tek krenuti, stvarnost učiniti još strašnijom i zle namjere ostvarivati još učinkovitije nego dosad.

Esej

Kako je tiho i nečujno moj dragi lipanj zakoračio u moju četrdeset i petu godinu, ljeta blagdanjega tisuću devetsto devedeset i šeste, tako je jednako tiho ušao i u moj život – svečarski, rascvjetali i raspjevani lipanj. Tako tiho, nježno i neprimjetno da sam tek nakon nekoliko dana osjetio kako moj dragi mjesec odmiče prema polovici svoga tridesetodnevnog života.

Sjećanja polako blijede, ali se pred očima i dalje nižu slika za slikom, uspomena za uspomenom, povorke i kolone razdraganih đaka, opijenih maturanata i studenata koji su samo na nekoliko dana navratili da utaže cjelogodišnju čežnju za divnim lipanjskim noćima, potočanskom mladosti, blagdanskim svetkovinama i svetoivanjskim meraklučenjem te se ponovno vrate u svoje vruće studentsko-ispitno ljeto.

Pred očima mi se redaju sve meraje i raskrižja na kojima su, kao po pravilu, djedovi sadili lipe ili su one niknule same. Uvečer krijesnice paraju tamu neosvijetljenih sokaka. Mladost pod lipama uživa u božanstvenom mirisu i nevjerojatnoj hladovini. Čak i za sparnih dana evocira uspomene, uspjehe i neuspjehe od lipnja do lipnja, a najtoplija je tema ljubav jer se put mladosti najčešće od lipnja do lipnja razilazio u raznim životnim smjerovima: od lipe lijevo, od lipe desno, pravo, kao po sunčevim zrakama, u gradove, na fakultete i škole, u cijeli svijet na rad. Pri novom dolasku u Potočane, pod lipom se imalo što pokazati i čime posvjedočiti kako je protekla duga godina. Pod lipama su se u blagim noćima brojile zvijezde, ispraćali meteori, u polumraku pisale najosjećajnije pjesme, isplakivale najsretnije i najtužnije suze, doživljavale i započinjale najiskrenije ljubavi, a krajem se lipnja prolijeva najviše suza zbog rastanka od najmilijih i najdražih, zbog kraja jednoga idiličnog druženja i voljenja…

A stara je lipa svake godine, sve raskošnija i mirisnija, dočekivala stare i nove prijatelje, darivala ih svojom raskoši mirisa i ljepote te ih štitila od toplih lipanjskih kiša, tužno vješajući grane kako se približavao srpanj sa svojom kosom i srpom, koji su oštrim reznicama odnosili sve što bi zahvatili.
Tužno je promatrati povijene crvene makove poredane u špalire uz rubove žitnih oceana. Krasili su ta divna polja poput ruža u kosi najljepših plavokosih i crvenokosih djevojaka. Ni krivi ni dužni čekali su svoj sudnji dan, kao da će biti milostivo odagnani s pozornice života u tom masovnom košenju svega što uzdignuta čela čeka sud Svemoćnoga, poput janjeta koje uz ražanj i nož čeka svoj sudnji dan.
Lipanj '96. počeo je kako mu i dolikuje. Lijepi i sunčani dani pomeli su svibanj i posljednje tragove svibanjskih kiša i oblaka s neba. Neki nepoznati i odavno neosjećani optimizam uvukao mi se u tijelo i dušu. Počeo je subotom i nedjeljom, danima skrušenja i odmora, a meni je, bez osobito ružičaste egzistencijalne budućnosti, donio zadovoljstvo jer sam mogao raditi te prve lipanjske subote i malo bolje zaraditi.
Već sljedećeg vikenda uslijedio je put u Zürich, na svetu potvrdu moga bratića Mire. Dojmljiv mi je bio i taj susret s divnom švicarskom zemljom, nebom i svim ljepotama koje vrijedni ljudi stvoriše na tim prostorima, siromašnima svime osim kamenim gromadama i planinskim vrhovima.
Bio je to dirljiv i osjećajan susret s rodbinom: majkom, braćom, sestrama, snahama, nećacima i nećakinjama. Poseban su mi ugođaj ovaj put pružili susreti s rođacima, prijateljima i susjedima koje sam poznavao iz djetinjstva i momaštva te sa sportskih susreta. S pojedincima se nisam vidio nevjerojatnih deset do petnaest godina.
Divno je bilo evocirati uspomene na mladost, idiličan život u djetinjstvu, našu divnu rodnu grudu, školske dane, prve ljubavi i

maštanja te sav prijeđeni put – istina, na kraju posut najoštrijim bodljama, najbodljikavijom žicom i trnjem…
Ovaj put, međutim, nema ni vremena ni prostora da bih nanizao sve te susrete, ali još ću zapisati da sam se osjećao kao da sam izvan ovog vremena i kao da mi je organiziran simpozij evociranja najdivnijih događaja iz mladosti, kao da se najljepši dio uspomena upravo vratio da me podsjeti kako ljepote još ima, i to na nekom drugom mjestu, u nekom drugom vremenu…
I tako se lipanj, dan po dan, noć po noć, zajedno s makovima, divnim cvjetovima lipe i razdraganom mladosti, približio svojemu slomu i pomoru.
Posljednjih nekoliko dana nebom opet zaploviše brodovi oblaka. Otvoriše se kapije, nebeske se suze survaše k zemlji i zanjihaše na valovima brzih vjetrova, bježeći pred pomahnitalim munjama. Tako se zatvoriše vrata jednoga divnog, ali prekratkog predaha u putovanju kroz život.

O AUTORU

Jozo Grgić rođen je 1952. godine u Potočanima. Djetinjstvo, mladost i velik dio zrelih godina proveo je na području općine Odžak, u Bosanskoj Posavini. Ratne 1992. godine odlazi u Njemačku, gdje nekoliko godina živi u izbjeglištvu, nakon čega se vraća u Hrvatsku i nastanjuje u Dugom Selu kod Zagreba. Početkom novoga tisućljeća vraća se u Odžak, gdje ostaje do umirovljenja. Danas živi u Dugom Selu.

Pisati je počeo još u mladosti. Tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća pjesme je objavljivao u različitim časopisima, školskim i zidnim novinama te drugim publikacijama. Premda se pisanjem bavi desetljećima, sve do ove knjige nije objavio samostalnu zbirku pjesama.

Njegovo pjesništvo izrasta iz osobnoga životnog iskustva, a obilježavaju ga iskrenost, introspekcija i potreba za promišljanjem vlastita života i svijeta koji ga okružuje. U središtu njegova pjesničkog svijeta nalaze se usamljenost, prolaznost vremena, razočaranje u ideale, gubitak bliskih ljudi te neprestana potraga za domom, utočištem i unutarnjim mirom.

Važno mjesto u njegovim pjesmama zauzimaju ljubav, zavičaj i prijateljstvo, gotovo uvijek prožeti nostalgijom i sviješću o prolaznosti. Rat, izbjeglištvo i život daleko od rodnoga kraja ostavili su dubok trag u njegovu pjesništvu i snažno odredili motive puta, odlaska i povratka.

Njegove pjesme često poprimaju oblik unutarnjega monologa ili ispovijedi u kojima se isprepliću stvarnost, sjećanje i simboličke slike rijeke, noći, vatre, puta, vlaka, broda i praznine. Kroz njih se oblikuje osobna filozofija života u kojoj se nada i razočaranje, pripadanje i gubitak, odlazak i povratak neprestano izmjenjuju.

Jozo Grgić pripada naraštaju posavskih pjesnika koji su desetljećima stvarali izvan velikih književnih središta, ostavljajući svoje stihove rasute po bilježnicama, rukopisima i časopisima.

Njegovo pjesništvo svjedoči o trajnoj čovjekovoj potrebi da riječima pokuša razumjeti vlastiti život, vrijeme u kojem živi i svijet koji se pred njim mijenja.

Pred književnom publikom prvi se put predstavlja na pjesničkom susretu Riječ na granici, održanom u Donjem Svilaju u ljeto 2025. godine. Tom su prigodom njegovi stihovi prvi put javno recitirani, a pjesme su mu uvrštene u zbornik pjesama s toga susreta.

Riječ na riječ njegovo je prvo samostalno objavljeno djelo.

Autor
Jozo Grgić

Nakladnik
Infratech

Za nakladnika
Zlatko Grgić

Lektura
Luja Mikić

Recenzent
Zlatko Grgić

Dizajn naslovnice
DennyArt

Tisak
Grafomark, Zagreb

Mjesto i godina izdanja
Dugo Selo, 2026.

Copyright © 2026. Sva autorska prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati ni prenositi ni u kakvom obliku niti ikakvim sredstvima elektroničkim ili mehaničkim, fotokopiranjem, snimanjem ili umnažanjem u bilo kojem informatičkom sustavu za pohranjivanje i korištenje bez prethodne suglasnosti vlasnika prava.

ISBN 978-953-47231-4-2 (PDF)
ISBN 978-953-47231-3-5 (meki uvez)

Sadržaj

PRVI DIO **5**

Djedovina **5**

Obronci Vučijaka 6

Roditeljima 7

Savjet 8

Uspomene 9

Prijatelji 10

Povratak iz izbjeglištva 11

Kolona bespuća 12

Nada 13

Jesen u mom kraju 14

Vratit ću se tebi 15

Na pragu povratka 16

Pristanište bez ljudi 17

DRUGI DIO **19**

Kad su srušili snove **19**

Hrvatskoj 20

Ispred oluje 21

Prije pada 22

Dolazak 23

Oblaci smrti 24

Vučijak 25

Pogled 26

Zašto plačeš 27

Posavina ... 28
Dome moj ... 29
Na zgarištima doma ... 30
Viđenja ... 31
Zašto ... 32
Rat pred pragom ... 33
Srušili su moje snove ... 34
Domovina ... 35
Demokracija ... 37
Pred raspad ... 38
Pa to je rat ... 39
TREĆI DIO ... 40
Bez poznatog cilja ... 40
Budućnosti ... 41
Snoviđenja ... 42
Put prema izlazu ... 43
Prosinac ... 44
Tu sam ... 46
Prigorje ... 47
Ožujak u Podgorju ... 48
Tuđe ulice ... 49
U ovoj sobi ... 50
Na Berliner Platzu ... 51
Crtice s Nekara ... 52
Šparogaši ... 54
Hvala, gospodine Šoš ... 56

Prvi dani izbjeglištva 57
U dalekom svijetu 58
Pitanje majci 59
Badnji dan 60
Majčina ljubav 61
Vratit ću se 62
Laž 63
Stvarnost 64
Novi svijet 65
Ulice 66
Neki drugi 67
Novo vrijeme 68
Bogu hvala 69
ČETVRTI DIO 70
Pogled preko puta 70
Pogled preko puta 71
Simpatija 72
Nina 73
Anđelina 74
Pričao sam ti 75
Mozaik apstraktnih snova 76
Za sve hvala 77
Slika 79
Žena varljive duše 80
Tko ti noćas piće toči 81
Poruka Karli 82

Lucija 83
Poruka 85
Sjena 86
Kajanje 87
Ostavi me 89
Vrati se 90
Zaboravljaš 91
Ne znam 92
Vrt mojih ruža 94
Ne vraćaj se 95
Pomiri se sa sudbinom 96
U ponoć 97
Zaboravi 100
Nikad više 101
Spavaj 102
Predugo sam lutao 103
PETI DIO 104
Riječ na riječ 104
Vrtlog 105
Pjesme moje 106
Živote 107
Sitni sati 108
Noć počinje 109
Pogled naprijed 110
Ne prosim milosti 111
Pjesnik 112

Poema o duši ... 113
Nekada ... 114
Nostalgija ... 115
Nepozvani gost ... 116
Ljepote života nikad više ... 117
Oporuka ... 118
Odlazim ... 119
Pismo/13.7.1992. ... 120
Esej ... 126
O AUTORU ... 129